Memorandum

Aan
Janneke Zondag

Datum
18 mei 2022

Opgesteld door, telefoonnummer
Riëtte Sluiter, 06 - 11461765
Harald te Grotenhuis, 06 - 50164331

Extra afschriften voor
Leonie Willemsen

Onderwerp
Vragen centrale tafel | coalitieonderhandeling | Overlastlocaties

Werkwijze bij de aanpak van overlast

Binnen de gemeente Nijmegen werken de Veiliger Wijkteams (VWT) aan de aanpak van van overlast en andere veiligheidsthema's. Per stadsdeel is er een VWT actief, onder regie van de regisseur Veiligheid. Het VWT coördineert de samenwerking tussen politie en Bureau Toezicht. Als de problematiek erom vraagt kunnen ook andere partners (Buurtteams, Bindkracht10, corporaties, etc.) worden aangehaakt voor een integrale aanpak. Naast de VWT's zijn er sinds september 2021 ook gebiedstafels actief per stadsdeel. Hierin werken de regisseurs van Sociaal, Veiligheid en Openbare Ruimte samen aan vraagstukken binnen het stadsdeel. Daarbij wordt gekeken waar en in welke mate er overlap is tussen de domeinen en waar nodig een bredere integrale aanpak geformuleerd. Specifiek voor het thema jeugd en de aanpak van jeugdoverlast wordt gewerkt met een briefing per stadsdeel. Aan deze briefing nemen politie, toezicht, jongerenwerk, jeugdcoaches, buurtsportcoaches en desgewenst de regisseurs Sociaal en Fysiek deel. Doelstelling is om zicht te houden op overlastlocaties in de wijk, en het formuleren van actiepunten voor de vroeginterventie.
Bij de aanpak van overlast wordt daarnaast ook de verbinding gemaakt met het zorg- en veiligheidshuis, en meer specifiek de verschillende vormen van persoonsgerichte aanpak. Hardnekkige overlast vraagt niet alleen om een aanpak op locatie, maar ook om een aanpak op personen. Denk hierbij aan de aanpak van overlast gevende dak- en thuislozen via de Top 15&15 aanpak, de zorgaanpak straatsekswerkers, de multi problematiekaanpak in regieteams, de jeugdgroepenaanpak en de Top150.

Toelichting gebieden

Joris Ivensplein – Kronenburgerpark

Aanleiding

Het Joris Ivensplein en het Kronenburgerpark vormen (op dit moment) samen één overlastgebied. Dit gebied is globaal gelegen tussen de Parkweg – Kronenburgersingel – Veemarkt – Karthuizerhof – Nieuwe Marktstraat. Binnen dit gebied is door de gebiedstafel een aanpak georganiseerd, samen met bewoners uit het gebied (1 – 2 bewoners per genoemde straat). De aanleiding voor deze aanpak was een toename van het aantal meldingen, signalen van de werkers uit de wijk dat de overlast toenam en een brief van een bewoner aan de Burgemeester. De bewoners hebben vervolgens een gesprek gevoerd met de burgemeester over de overlast. Uit dit gesprek is een ambtelijke werkgroep (gebiedstafel + partners) voortgekomen, die samen met de bewoners een inventarisatie

heeft gemaakt van de soorten overlast en andere knelpunten die bewoners in het gebied ervaren. Daaruit kwam naar voren dat er een grote diversiteit aan problemen wordt ervaren zoals overlast van bussen, gevaarlijk rijgedrag, dealen, overlast van personen, geluidsoverlast van de horeca en verminderde sociale cohesie in de wijk.

Stand van zaken

Op basis van de geïnventariseerde punten zijn ook andere partners door de gebiedstafel gevraagd om deel te nemen aan de overleggen met bewoners, zoals de opbouwwerker en een afvaardiging van twee woningcorporaties en verkeersspecialisten van de gemeente. Samen wordt er gekeken welke problemen aandacht nodig hebben en welke scenario's of oplossingsrichtingen haalbaar zijn. Daar waar mogelijk wordt direct actie ondernomen. Zo zijn er nieuwe verkeerstellingen gedaan om snelheid te meten, is er extra inzet van Bureau Toezicht en de politie gerealiseerd, is de verlichting in het gehele gebied nagekeken en daar waar nodig aangepast, en is onderzocht of er een andere vorm van zitgelegenheid in het park kan komen. Er zijn ook oplossingsrichtingen bedacht die niet haalbaar bleken, en er zijn oplossingen die een lange doorlooptijd hebben.

Integrale aanpak: succesvol?

In dit voorbeeld komen verschillende lijnen bij elkaar: veiligheid, openbare ruimte en de sociale aanpak. Via overleggen met bewoners wordt geprobeerd om het eigenaarschap te stimuleren. Echter blijkt in deze casus ook dat een integrale aanpak met een groot aantal partners en bewoners geen garantie is dat de problemen die bewoners ervaren ook (snel) worden opgelost. Soms komt dit door een lange doorlooptijd van de oplossing, soms omdat de gemeente geen of beperkte invloed heeft op (een deel van) de oplossing en soms heeft het te maken met politiek-bestuurlijke keuzes (zoals rondom de tippelzone), financiële middelen of capaciteit. De meeste kortdurende interventies (zoals snelheidsmetingen) zijn beperkt effectief. Het gebied kent een ingewikkelde mix van problemen. Om deze structureel en permanent op te lossen is een bredere aanpak van het gebied nodig, waar ook grootschalige interventies in de inrichting onderdeel van moeten zijn. Ook ervaren de professionals dat het stimuleren van bewonersparticipatie en het eigenaarschap complex is. Met name het eigenaarschap komt beperkt van de grond. Een groep vaste bewoners investeert wel tijd in de overleggen met de gemeente, een deel denkt ook actief mee, maar een actieve rol nemen in het gebied blijft tot op heden uit.

Waalstrandjes

Aanleiding

Enkele jaren geleden is de Spiegelwaal gecreëerd. Mede door de verdere ontwikkeling van Nijmegen Noord alsmede door Corona, heeft de populariteit van dit gebied een vlucht genomen. Echter, met de toenemende populariteit ontstonden ook problemen: zwerfafval, geluidsoverlast (incl. nachtelijke feesten), middelen gebruik en vermoedens van dealen, parkeerproblemen, fietsenoverlast, (gewelds-) incidenten en overlast voor omwonenden van vernielingen, wildplassen, enz. Ook de bereikbaarheid voor hulpdiensten, de inrichting van het gebied en de afwezigheid van verlichting hebben een belangrijke rol gespeeld in deze casus, gelet op de veiligheid van bezoekers en gebruikers van het gebied. In 2019/2020 is er gekozen om een projectleider van Wijkmanagement een integrale aanpak op 3 locaties te laten ontwikkelen: de Waalstrandjes (Lent, Veur Lent en Ooijse Schependom), de westelijke Waalkade en De Snelbinder.
Deze integrale aanpak heeft uiteindelijk geleid tot een aantal maatregelen, waaronder de nachtelijke afsluiting tussen 1 mei en 1 oktober, intensievere schoonmaak door DAR, preventieve en repressieve inzet van politie en Bureau Toezicht, betonblokken Lentse Warande en een onderzoek naar gedragsbeïnvloeding. Meer over deze maatregelen en de evaluatie van oktober 2021 zijn te vinden via iBabs.

Stand van zaken

Momenteel wordt onder leiding van een projectleider uitvoering gegeven aan de evaluatie van 2021. Enerzijds wordt er ingezet op maatregelen zoals fietsenstallingen en openbare toiletten. Anderzijds wordt gewerkt aan een plan voor de inzet van zogenoemde 'sleutelfiguren'. Dit zijn personen die kennis hebben van de doelgroep en daarmee op een laagdrempelige manier contact kunnen maken. Ook kunnen ze invloed uitoefenen op de sfeer op de strandjes doordat zij de taal van de straat spreken. De gebiedstafel en het VWT sturen samen met de projectleider op de uitvoering en monitoren de ontwikkelingen nauwgezet. Gedurende het gehele traject is er intensief contact geweest met bewoners uit het gebied. Ook hier op basis van een bewonersbrief inzet geweest van de burgemeester. Er is op de piekmomenten (weekenden, nachtelijke uren) samen met bewoners gekeken naar de situatie. Daarnaast is er dit jaar al in het voorjaar contact gezocht met de bewoners over de huidige situatie en de aankomende zomerperiode. Vooral het bieden van perspectief en het geven van duidelijkheid ten aanzien van het handelingsperspectief zijn cruciaal.

Integrale aanpak: succesvol?

Gebleken is dat de intensieve inzet verplaatsingseffecten tot gevolg heeft naar andere locaties in de stad. Dit is nagenoeg altijd zo bij verhoogde inzet op overlastlocaties. Er wordt daarom door een gespecialiseerd bureau onderzoek gedaan naar het aanbod van ontmoetingsplekken in het stadsdeel. Daarnaast is gebleken dat de preventieve samenwerking tussen politie, toezicht, het jongerenwerk en de sleutelfiguren bijzonder effectief is. Het maken van contact voordat er problemen ontstaan heeft een positieve uitwerking op de overlast. Daardoor is er nauwelijks nog intensieve handhaving nodig gebleken. Een leerpunt uit deze casus is dat integraal en domein overstijgend samenwerken van groot belang is. Problemen in een gebied moeten breed beschouwd worden; breder dan de Veiliger Wijkteams en breder dan de gebiedstafels.

Westelijke Waalkade

Aanleiding

Het gebied van de Westelijke Waalkade loopt van de rotonde 'Lage Markt' tot de bocht Veemarkt – Waalkade. Het overlastgebied behorende bij deze genoemde locatie is echter groter. Ook het hoger gelegen gebied van Oude Haven en de Lage Markt behoren tot het oorspronkelijke overlastgebied. Hoewel de overlast al meerdere jaren ervaren wordt. nam deze in juni 2020 enorm toe. Waar voorheen slechts een paar bewoners zich bij overlast richtten tot het bestuur, namen nu tientallen bewoners en ondernemers dat initiatief. Ook de handhavers en de wijkagent signaleerden dat de overlast explosief toenam. De kern van de overlast bestond uit hangjeugd, fout parkeren, vermoedens van dealen, geluidsoverlast, hard rijden met auto's, scooters en quads over de Waalkade en omliggende straten, intimiderend en agressief gedrag jegens handhavers, politie en bewoners en meerdere incidenten. Ook hier heeft de burgemeester met bewoners van het gebied gesproken en er is een schouw georganiseerd . Vanuit diverse afdelingen is er met bewoners en ondernemers contact onderhouden over de overlast en de maatregelen. Een specifiek gebied is telkens per bewonersbrief geïnformeerd over de aanpak. Zowel vanwege het feit dat de overlast zo toe was genomen, alsmede het feit dat er de jaren vooraf al veel preventieve en handhavende inzet was geweest (met beperkt effect), is er in juni 2020 besloten over te gaan tot een aantal ingrepen in de openbare ruimte (afsluiting Lage Markt, plaatsen van betonblokken en aanpassen parkeerregime) en een zero-tolerance handhavingsbeleid. Deze integrale aanpak is onder regie van het VWT, samen met de projectleider Aanpak Waalgebieden en andere afdelingen van de gemeente (oa. Wijkmanagement, Veiligheid, Openbare Ruimte, Mobiliteit, Economische Zaken, Communicatie, Bureau Toezicht) tot stand gekomen. Deze inzet had niet het gewenste permanente effect, want in februari 2021 (de eerste mooi weer dag), was de overlast in dezelfde mate weer terug. De maatregelen van 2020 vroegen zoveel inzet en capaciteit van handhaving en politie, dat vanuit de integrale aanpak besloten is om de Waalkade de gehele zomer af te sluiten voor verkeer. Hierdoor werd het racen over en parkeren op de kade onmogelijk, en verminderde de

aantrekkelijkheid van de locatie voor de hangjeugd. Het gevolg was dat er een andere dynamiek kwam op de kade, bewoners en ondernemers minder overlast hadden en er minder druk stond op de handhaving.

Integrale aanpak: succesvol?

De ingezette zero tolerance handhaving werkte niet omdat de variëteit in de aanwezigen hoog is (geen lerend effect) en omdat het geen jeugd uit Nijmegen betreft die via duurzame relaties in de wijk aangesproken kon worden. Daarnaast vroeg dit beleid onevenredig veel inzet van toezicht en politie. De parkeersituatie wijzigen van betaald parkeren naar vergunninghouders werkte beperkt. Voor de welwillende bestuurder werkt het, maar overlastgevende jeugd laat zich er niet altijd door weerhouden. Met name een combinatie van maatregelen en een goede analyse van de problematiek werkt goed. Een rigoureus signaal is soms effectiever dan 100 kleine maatregelen. Door het afsluiten van de kade werd de cirkel doorbroken, werd het grootste gedeelte van de aantrekkingskracht weggehaald en nam de populariteit van het gebied voor overlastplegers af. Goede communicatie was essentieel. Het stimuleren van eigenaarschap en bewonersinitiatieven leidde niet tot concrete acties of regie vanuit bewoners. Eén actie was een spandoek geplaatst door bewoners. Andere initiatieven om onderlinge verbinding te vergroten, appgroepen, het organiseren van activiteiten is niet tot wasdom gekomen. Ook niet na extra stimulatie vanuit de gemeente, de financiële prikkel of de inzet van de opbouwwerker.

Conclusie

Bovenstaande toelichting op de cases toont aan dat er binnen de gemeente intensief integraal wordt samengewerkt bij overlast. Tussen afdelingen maar ook met externe partijen. Het evalueren en verbeteren van de aanpak blijft van belang. De ervaring leert dat casuïstiek zoals de Waalstrandjes, de kade en het Joris Ivensplein, zo complex is, dat het bestaande overlegstructuren in omvang en doelstelling overstijgt. VWT's en gebiedstafels zijn in essentie bedoeld voor het sturen op reguliere processen en korte, kleinschalige acties. De beschrijving van de casuïstiek toont aan dat veelal meer gevraagd wordt in het integraal werken. Om die reden zou bij soortgelijke casuïstiek tijdelijke projectmatige aansturing wenselijk zijn. Het voordeel daarvan is dat de sturing en de integraliteit buiten de betrokken afdelingen nog beter geborgd wordt. Ook zorgt dit ervoor dat zowel de gebiedstafels als de regisseurs optimaal blijven presteren binnen hun eigen verantwoordelijkheden.
Aanvullend daarop zijn persoonsgerichte interventies onder projectmatige aansturing zeer succesvol en van meerwaarde gebleken. De persoonsgerichte aanpak vergt vaak een lange adem, en de regievoering vanuit het zorg- en veiligheidshuis is daarom een belangrijke meerwaarde. Centraal staat op alle drie de locaties (Waalkade, Waalstrandjes en Kronenburgerpark) het bredere thema jeugdoverlast. Binnen dit thema speelt de ontwikkeling op gebied van jonge aanwas in ondermijnende criminaliteit de komende jaren een belangrijke rol. Extra capaciteit en middelen zijn nodig voor het realiseren van een aanpak om het snijvlak van jeugd en ondermijning.

Daarnaast kan geconcludeerd worden dat er geen generieke aanpak bestaat voor overlastsituaties, en dat elke situatie uiteindelijk om maatwerk vraagt. Maatwerk in de samenstelling van de samenwerkende partners, maatwerk in de oplossingen en maatwerk als het gaat om eigenaarschap en bewonersparticipatie. De werkelijkheid is tot slot maar beperkt maakbaar en beïnvloedbaar. Bij de analyse van de situatie wordt altijd gekeken naar welke goede voorbeelden die er elders al zijn en waar mogelijk wordt hiervan gebruik gemaakt. Echter voert het hier te ver om voorbeelden van elders uit den lande op te sommen, omdat dit per casus verschilt. Gelet op het feit dat veel inzet van interne afdelingen, maar zeker ook van externe partners, niet één-op één wordt gefactureerd is een kostenindicatie lastig te geven. Om maatwerk te kunnen blijven leveren aan een aanpak van overlast die langdurig houdbaar is, zou het goed zijn om voor de inzet op preventie en repressie, aanpassingen in de openbare ruimte en het versterken van de regie op overlastlocaties een kostenpost op te nemen van 300.000 euro per jaar, die op basis van een goede analyse van de problematiek kan worden ingezet op regie, fysieke maatregelen en gericht op een preventieve aanpak van jongeren overlast en jonge aanwas in de ondermijnende criminaliteit.